

Олена СМІРНОВА,

*методист відділу
природничо-математичних дисциплін
ЧОППО імені К. Д. Ушинського*

ІНФОРМАТИЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ (5-11 класи)

У сучасному світі, де технології розвиваються з надзвичайною швидкістю, інформатика перестала бути просто одним із предметів шкільної програми. Вона стала ключовим елементом освіти, що формує навички, необхідні для успішного життя та кар'єри в 21-му столітті: критичне мислення, креативність, здатність до інновацій та адаптації. Тому якісне викладання інформатики – це інвестиція в майбутнє, яка має забезпечити учням не лише теоретичні знання, а й практичні навички, необхідні для успішної реалізації в цифрову епоху.

Реалізація змісту освіти з інформатики є ключовим завданням сучасної школи. Вона вимагає відходу від традиційних підходів і впровадження інновацій. Лише комплексний підхід, що охоплює актуальні програми, ефективні методики та об'єктивне оцінювання, дозволить нам сформувати покоління, що буде не лише адаптованим до цифрового світу, а й здатним його творити.

Освітній процес у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році здійснюватиметься відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» та вимог:

- Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 **(5-8 класи)**;

- Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392 **(9-11 класи)**.

Реалізація змісту освіти з інформатики в 5–11 класах у 2024/2025 н.р. у закладах загальної середньої освіти реалізовуватиметься відповідно до:

- Типової освітньої програми (наказ Міністерства освіти і науки України від 09.08.2024 № 1120);

- Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 408 у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 28.11.2019 № 1493 зі змінами, внесеними наказом МОН України від 31.03.2020 № 464) (10-11 класи).

Вивчення інформатики в 5-11 класах здійснюватиметься за навчальними програмами та модельними навчальними програмами, розміщеними на сайті Міністерства освіти і науки України та Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти».

Модельні навчальні програми для 5-6 класів

- Модельна навчальна програма. «Інформатика. 5-6 клас» для закладів загальної середньої освіти (авт. Морзе Н. В., Барна О. В.);

- Модельна навчальна програма. «Інформатика. 5-6 клас» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ривкінд Й. Я., Лисенко Т. І., Чернікова Л. А., Шакотько В. В.);

- Модельна навчальна програма. «Інформатика. 5-6 клас» для закладів загальної середньої освіти (авт. Пасічник О. В., Чернікова Л. А.);
- Модельна навчальна програма. «Інформатика. 5-6 клас» для закладів загальної середньої освіти (авт. Завадський І. О., Коршунова О. В., Лапінський В. В.);
- Модельна навчальна програма «Інформатика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Радченко С. С., Боровцова Є. В.);
- Модельна навчальна програма. «Інформатика. 5-6 клас» для закладів загальної середньої освіти (авт. Козак Л. З., Ворожбит А. В.).

Модельні навчальні програми для 7-9 класів

- Модельна навчальна програма «Інформатика. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Ривкінд Й.Я., Лисенко Т.І., Чернікова Л.А., Шакотько В.В.);
- Модельна навчальна програма «Інформатика. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Завадський І.О., Коршунова О.В., Твердохліб І.А.);
- Модельна навчальна програма «Інформатика. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Морзе Н.В., Барна О.В.);
- Модельна навчальна програма «Інформатика. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Пасічник О.В., Козак Л.З., Ворожбит А.В.);
- Модельна навчальна програма «Інформатика. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Бондаренко О.О., Ластовецький В.В., Пилипчук О.П., Шестопапов Є.А.);
- Модельна навчальна програма «Інформатика. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Громко Г.Ю., Шевчук П.Г., Ковбаса В.М.).

Педагогічні працівники закладу освіти обирають модельні навчальні програми на певний цикл повної загальної середньої освіти і не можуть змінювати їх усередині циклу, зокрема при переході від 5-го до 6-го класу, оскільки кожна з модельних навчальних програм має особливості щодо реалізації вимог стандарту до результатів навчання на адаптаційному циклі.

Для 9-11 класів залишаються актуальними навчальні програми з інформатики, затверджені в минулі роки. Це стосується як рівня стандарту, так і профільного рівня вивчення предмета.

У 2025/2026 навчальному році основним акцентом залишається навчання за оновленими модельними програмами у 8 класі. Освітній процес зберігатиме гнучкість, що дозволяє закладам освіти адаптувати навчальні плани та години для ефективного подолання освітніх втрат, які могли виникнути внаслідок різних обставин. Посилюється увага до інтеграції STEM-освіти, що передбачає міждисциплінарний підхід до вивчення природничих наук, технологій, інженерії та математики. Також значний акцент робиться на застосуванні штучного інтелекту як інструменту навчання та для професійного розвитку педагогів.

Навчальне навантаження у 5-8 класах відповідно до Типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України № 1120 від 09.08.2024)

У додатку 1 до наказу Міністерства освіти і науки України № 1120 від 09.08.2024 «Про внесення змін до Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти» вказано мінімальну та максимальну кількість годин на кожну освітню галузь та різницю по кожній галузі. Розподіл навчального навантаження здійснено за освітніми галузями та роками навчання. Мінімальну й максимальну кількість навчальних годин за освітніми галузями й роками навчання визначено відповідно до базових навчальних планів базової середньої освіти (додаток 23 Державного стандарту).

Назва освітньої галузі	Навчальне навантаження	5 клас			6 клас			7 клас			8 клас		
		Мін.	Макс.	різниця по галузі	Мін.	Макс.	різниця по галузі	Мін.	Макс.	різниця по галузі	Мін.	Макс.	різниця по галузі
Інформатична	На тиждень	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1,5	3	1,5
	На рік	35	70	35	35	70	35	35	70	35	52,5	105	52,5

Система **оцінювання** навчальних досягнень учнів із інформатики в НУШ зазнала значних змін, спрямованих на її відповідність компетентнісному підходу. Оцінювання результатів навчання учнів здійснюється згідно з вимогами до груп обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом на основі компетентнісного підходу. Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 5-9 класів, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України № 1093 від 2 серпня 2024 року. Роз'яснення деяких питань щодо оцінювання містить лист Міністерства освіти і науки України від 14.03.2025 року № 1/4895-25 «Про окремі питання оцінювання результатів навчання».

Об'єктами оцінювання є результати навчання учнів.

Результати навчання – це знання, уміння, навички, ставлення, цінності, набуті в процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, виміряти й оцінити та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми на кожному рівні (циклі) загальної середньої освіти.

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів є формувальне оцінювання, підсумкове оцінювання та державна підсумкова атестація.

Формувальне оцінювання спрямоване на відстеження динаміки навчального поступу учнів, визначення їхніх навчальних (освітніх) потреб і скерування освітнього процесу на підвищення ефективності навчання з урахуванням встановлених результатів навчання.

Підсумкове оцінювання показує результат навчання та розвитку. Має два види: семестрове і річне.

Підсумкове оцінювання за семестр здійснюють за групами результатів навчання, що передбачені Державним стандартом базової середньої освіти, із урахуванням різних форм і видів навчальної діяльності. В інформатичній освітній галузі оцінювання результатів навчання здійснюється за 4 групами загальних результатів:

- Працює з інформацією, даними, моделями;
- Створює інформаційні продукти;
- Працює в цифровому середовищі;
- Безпечно та відповідально використовує інформаційні технології.

Формами оцінювання в інформатиці можуть бути:

- виконання завдань практичного змісту;
- тестування за допомогою програмних засобів або онлайнових сервісів;
- врахування особистих досягнень в опануванні інформаційних технологій;
- співбесіда (інтерв'ю) як доповнення до тестування або практичної роботи;
- взаємоконтроль учнів у парах або групах та самооцінка.

Підсумкове оцінювання може бути у двох форматах:

- комплексна підсумкова робота;
- окремі підсумкові роботи.

За другою формою підсумкового оцінювання, щоб охопити всі чотири групи результатів за семестр, учителю треба спланувати завчасно відповідні види робіт і завдань у календарно-тематичному плануванні.

Річна оцінка не обов'язково є середнім арифметичним оцінок за I та II семестри. Для визначення річної оцінки потрібно враховувати динаміку особистих досягнень учня і учениці протягом року.

Для 9-11 класів у 2025/2026 році залишаються актуальними орієнтовні вимоги оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти.

Питання охорони праці та безпеки життєдіяльності на уроках інформатики є пріоритетними. Організація роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності в кабінеті інформатики здійснюється відповідно до Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти, затвердженого наказом МОН від 26.12.2017 № 1669, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 23.01.2018 за № 100/31552.

Особлива увага приділяється використанню програмного забезпечення. В освітньому процесі заклади загальної середньої освіти можуть використовувати лише навчальну літературу, що мають грифи «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України», «Схвалено для використання в освітньому процесі». Використання неліцензійних примірників програмного забезпечення забороняється. Усе застосовуване програмне забезпечення повинно мати інтерфейс українською або англійською мовою. Використання програм з російськомовним інтерфейсом забороняється.

Під час організації освітнього процесу потрібно дотримуватися норм Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти.

Санітарні норми у кабінеті інформатики визначаються Наказом МОЗ України від 25.09.2020 № 2205 «Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти».

Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти, що набув чинності з 1 січня 2021 року, обмежує час безперервної роботи з технічними засобами навчання, зокрема комп'ютерами, планшетами, іншими гаджетами:

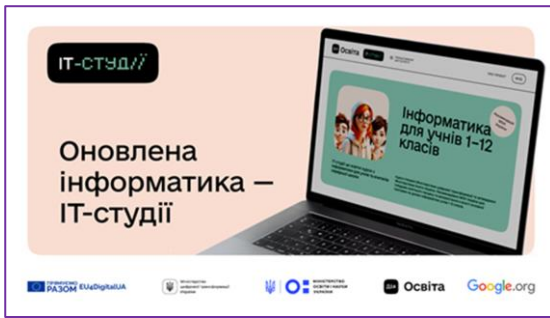
- для учнів 5-7 класів – не більше 20 хвилин;
- для учнів 8-9 класів – 20-25 хвилин;
- для учнів 10-11 (12) класів на 1-й годині занять – до 30 хвилин, на 2-й годині занять – 20 хвилин, та передбачає обов'язкове проведення вправ з рухової активності та гімнастики для очей під час роботи з технічними засобами навчання.

Дотримання цих санітарних норм і правил є запорукою збереження здоров'я учнів, що є першочерговим завданням під час організації освітнього процесу.

Для успішного опанування матеріалу на уроці інформатики класи діляться так, щоби кожен учень був забезпечений індивідуальним місцем за комп'ютером. Клас ділиться на дві групи, але не менше 8 учнів у групі (наказом Міністерством освіти і науки України від 03.06.2025 року № 808 внесено зміни до наказу Міністерством освіти і науки України від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп продовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 06.03.2002 за № 229/6517).

Інструменти для роботи

Сучасний урок інформатики неможливий без активного використання різноманітних цифрових інструментів та технологій. Особлива увага приділяється інструментам

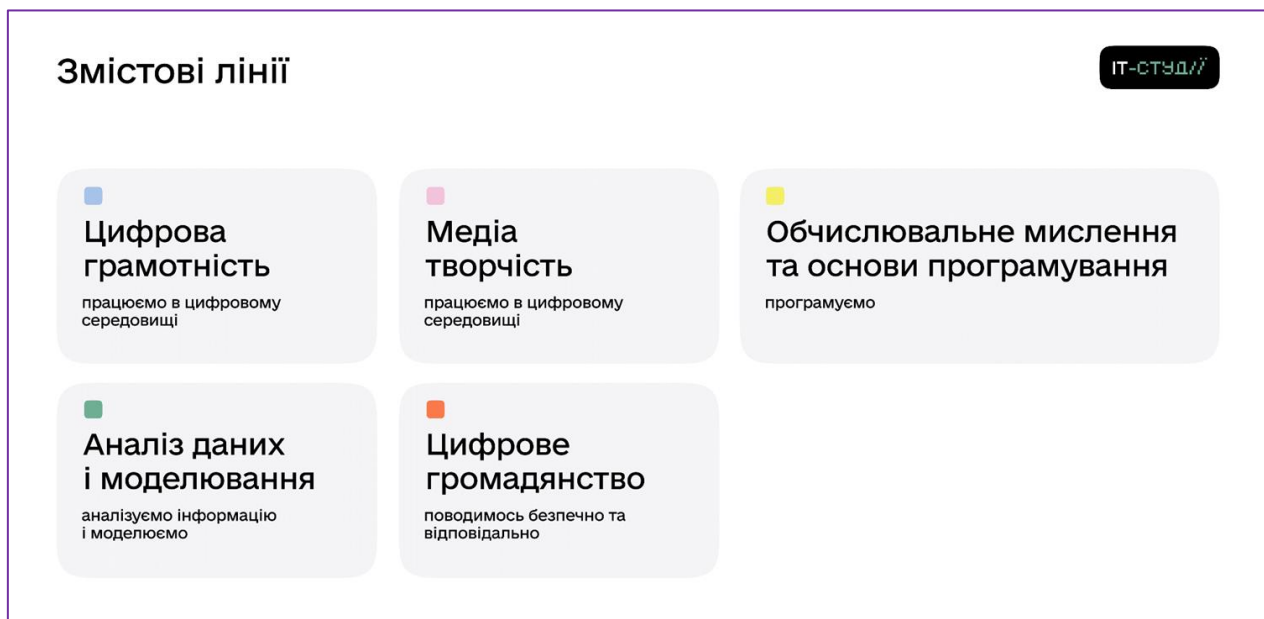

генеративного штучного інтелекту (ШІ), таким як ChatGPT, Sora від OpenAI, Gemini від Google, Claude від Anthropic, Grok від X, Microsoft Copilot, Midjourney, Udio, Suno, RunwayML, ElevenLabs. Їх використання швидко змінює освітню сферу, оптимізуючи роботу вчителів, допомагаючи створювати цікавий та якісний навчальний контент, а також робити уроки більш інтерактивними.

Для очної, дистанційної синхронної та асинхронної роботи, залежно від умов здійснення освітнього процесу за ініціативою Міністерства цифрової трансформації України та Міністерства освіти і науки України реалізується проєкт «**Оновлена інформатика – IT-студії**».

IT-студії містять цифрові освітні ресурси для учнів від 2 по 11 клас і можуть використовуватись для формування різноманітних траєкторій вивчення інформатики, для подолання освітніх втрат.

IT-студії містять 5 змістових ліній: цифрова грамотність, медіаторчість, обчислювальне мислення та програмування, аналіз даних та моделювання, цифрове громадянство.

Запропоновані в заняттях різноманітні завдання, що передбачають обговорення та дискусії, можуть реалізовуватись як під час очної роботи з класом (робота у великій чи малих групах, парах), так і дистанційної організації роботи: в онлайн-конференції (спільний кімнаті чи окремих за групами).

При проведенні уроків інформатики можуть стати в нагоді онлайн-сервіси та ресурси для створення навчального контенту та зворотного зв'язку:

Створення вікторин, опитувальників, онлайн-тестувань: kahoot.com, mentimeter.com, onlinetestpad.com, quizlet.com, Google Forms, plickers.com.

Віртуальні дошки: padlet.com, trello.com, jamboard.google.com, Linoit, popplet.com, www.twiddla.com.

Створення інтерактивних завдань: learningapps.org, studystack.com, wordwall.net, nearpod.com, peardeck.com.

Створення хмар слів: AnswerGardench, wordart.com, wordcloudplus.com, worditout.com.

Створення карт знань: mindmeister.com, mindmapninja.com, coggle.it, www.mindomo.com, wisemapping.com.

Створення інфографіки та візуалізації: piktochart.com, canva.com, prezi.com, thinglink.com.

Для вивчення програмування створено ресурс ЄPython – безкоштовне україномовне середовище з простим і зрозумілим інтерфейсом. Для організації практикумів, олімпіад та інших змагань з програмування можна використовувати онлайн-платформи, наприклад Qbit, E-Olymp, Algotester тощо.

Викладання інформатики в сучасному світі – це не просто передача знань, а ключова інвестиція в майбутнє. У 2025/2026 навчальному році ефективна організація освітнього процесу з інформатики вимагає комплексного підходу. Основний акцент слід робити на інтеграції новітніх технологій та методик, орієнтованих на практичне застосування знань. Педагогічні працівники повинні зосередитися на розвитку в учнів навичок критичного мислення, логіки та творчості через проєктну діяльність, STEAM-освіту та інтерактивні завдання. Компетентний, мотивований учитель, який постійно вдосконалює свої знання, є основою успіху. Лише завдяки такому комплексному підходу ми зможемо підготувати молоде покоління до викликів цифрової епохи, виховавши не лише споживачів, а й творців технологій. Тоді уроки інформатики стануть не просто джерелом теоретичних знань, а й інструментом для формування майбутніх інноваторів і лідерів цифрової епохи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. N 898
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
2. Наказ МОН України від 09.08.2024 р. № 1120 «Про внесення змін до типової освітньої програми для 5 - 9 класів закладів загальної середньої освіти»
<https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-typovoi-osvitnoi-prohramy-dlia-5-9-klasiv-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity>
3. Наказ МОН України від 02.08.2024 р. №1093 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання»
<https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>
4. Наказ МОН України від 03.06.2025 року № 808 «Про затвердження Змін до деяких наказів Міністерства освіти і науки України» https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/94957/
5. Лист МОН України від 13.08.25 року № 1/16828-25 «Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році»
https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/95201/